

EESTI LOODUS

Muutuv meri hülged vajavad ikka jääd ja lund

**Kas Bellingshausen avastas Antarktise?
Mereplaneering: tuulepargid ja nahkhiired
Rebased ja vareslased hävitavad rannaniitude linde**

ISSN 0131-5862 (trükiis)
ISSN 2226-3692 (võrguvaldajaanne)

9 770131 586018

71. aastakäik Nr 2, veebruar 2020

www.eestiloodus.ee

2 Toimetaja veerg: Piret Pappel**3 Sõnumid****11 EL küsib: vastavad Kerly Ilves ja Elele Öunapuu-Pikas****16 Mis kuupäeval nägi Fabian Gottlieb von Bellingshausen Antarktise mandrit?**

Erki Tammiksaar tõdeb põhjaliku uurimistöõ tulemusena, et Antarktise mandri esmaavastamise kuupäev ja avastaja nimi jääb endiselt vaieldavaks

24 22. lõunaparalleelilt Antarktika poole

Sulev Kuuse jagab muljeid nüüdisaegselt ekspeditsioonilt Admiral Bellingshauseni pardalt, Brasiiliast Uruguaini

27 Admiral Bellingshausen Põhjamerel

Leho Luigujõe täitis laevaornitoloogi kohuseid Admiral Bellingshauseni retkel Bergenist Londonini; nähti 177 linnuliiki ning nafta- ja plastireostust

28 Kavandame üheskoos Eesti mereala tulevikku

Triin Lepland annab ülevaate Eesti mereala teemaplaneeringu saamisloost ning kutsub üles valminud planeeringuga tutvuma ja kaasa rääkima

30 Aasta loom: nahkhiired mereplaneeringus

Lauri Lutsar tõdeb, et nahkhiirte uuringud Läänemeres on alles algjärgus, kuid kindlasti vajalikud, kui plaanime merre tuuleparke jm ehitisi

32 Tegutse teadlikult: Läänemere või kasvanduse kala: kas süüa või mitte?

Martin Tikk uuris ekspertidelt, kas ja kui palju oleks mõistlik Läänemerest püütud kala inimestidele kasutada

34 Sada rida Eesti loodusest: Kui on vaja vaikust. Edith Sepp**36 Eesti talvised ilmarekordid Ain Kallis** tutvustab Eesti ilmatee-

niste juubeliaastal koostatud loendit kohalikest ilmarekordidest

38 Üks Eesti paigake: Kleio märkmetest Tulimäe harjalt Juhani Püttsepp viib seekord Võrtsjärve ja Rannu lähedale iidsele pühapaigale, mis on säilinud kaevandamistest ja metsaraietest hoolimata**40 Poster: Aare Udras****42 Intervjuu: Hülged tunnevad jäät ja lumest puudust** Hülgeuurija Ivar Jüssiga vestelnud Toomas Kukk**48 Rannikumeres taastatakse väärtuslikke meriheinakooslusi Liina Pajusalu ja Georg Martin** vaatlevad Eesti meriheinaniitude levikut ja pakuvad võimalusi, kuidas taastada väärtuslikke merepõhja-elupaiku**54 Niidukahlajate arvukus kahaneb pesade suure rüüstekoormuse tõttu**

Triin Kaasiku ja Riinu Rannap uurisid välja, et rebased ja vareslased hävitavad maas pesitsevate lindude järglaskonda kohutaval hulgal

62 Loodusmaja: Endla looduskeskus tutvustab märgalade väärtusi Elo Raspel meenutab Tooma soojaama kujunemist ning annab ülevaate praegusaegsetest loodusariduse võimalustest**64 Käbiuputus toob rõõmu metsaelanikele** Karl Adami tutvustab sõnas ja pildis linde ja imetajaid, kelle talvine heaolu oleneb eelkõige kuusekõhades peituvatest seemnetest**70 Raamatud****72 In memoriam: Valli Porgasaar, Tõnu Mõls****73 Nuputa: ülesandeid bioloogia- ja geograafiaolümpiaadidelt****74 Kroonika****78 Mikroskoop****79 Ristsõna****80 Ajalugu, sünnipäevad**

Kas on häid uudiseid?

Eestit on tabanud kergekujuline polaarpalavik, sest tähistame Antarktise avastamise 200. aastapäeva. Laeva Admiral Bellingshausen retkele elavad paljud kaasa. Eestlaste polaarreisile on pühendatud telesari, ilmunud on Fabian Gottlieb von Bellingshauseni ja Mihhail Lazarevi pildiga postmarkiplokk. Eesti Pank tähistab juubelit erilise mündiga.

Bellingshausen ja meri on ka Eesti Looduse veebruarinumbri põhiteemad. Juttu tuleb näiteks mereplaneeringutest, meriheinakooosluste taastamisest ja kahlajatest. Pikas intervjuus räägib hülgeuurija Ivar Jüssi viigritest. Kuidas merevees hülge jälgi ajada, oleme kirjutanud 2009. aasta detsembrinumbris. Põnev on osa saada bioloog Sulev Kuuse elamus-test Admiral Bellingshauseni pardal. Erki Tammiksaare kirjutis otsib vastust küsimusele, kas Bellingshausen avastas 200 aastat tagasi Antarktise mandri. Tuleb välja, et vastata polegi nii lihtne, kui allikmaterjalide põhjal

esmapilgul tundub.

President Kersti Kaljulaid, kes jõudis 21. jaanuaril Kuningas George'i saarele ja tähistas lõunanabamandri avastamise juubelit kohapeal, kutsus seal üles kõiki riike ühiselt kliimamuutustele lahendust leidma. „Kui admiral Bellingshausen kakssada aastat tagasi oma teed alustas, oli maailmameri märksa puhtam ja muremaakera pärast palju väiksem. Ei ookeanivesi ega atmosfääriõhk tunne riigipiire,“ märkis president.

Keskkonnauudiseid lugedes tekib tõesti murekorts laubale. Lõuna-Ameerika, Aafrika ja Austraalia põlevad, liigid kaovad üha kiiremini ja plastireostus tundub olevat jõudnud igale poole. Raske on ette kujutada, milline tuleb Antarktise avastamise 300. aastapäev ja millistes oludes seda tähistame. Toimetaja veeru kirjutamise ajal on kohe tulekul paavlipäev. Lääne-Eestis on see märkinud talve keskpaika, samas öitsevad meie metsades praegu sinililled ja aedades lumikellukesed.

Õnneks on ka väikesi häid uudiseid. Näiteks saime veebruarinumbri lisada teate, et Rosmal asuv Sulendu ristimets on nüüd ajaloolise loodusliku pühapaigana riikliku kaitse all. Põlva-Võru maanteelaienduse tõttu tehtud raiest, mis tõmbas tähelepanu Rosma kandi ja laiemalt kogu Lõuna-Eesti ristimetsadele, on möödunud „kõigest“ 15 aastat. Nii kliima soojenemise kui ka paljude ohustatud liikide puhul on paraku raske hinnata, kui palju on meil jäänud aega, et midagi ette võtta.

Piret Pappel

Foto: erakogu

EESTI LOODUS

71. aastakäik Nr 2, veebruar 2020

Toimetuse aadress:

Baeri maja, Veski 4, 51005 Tartu
e-post eestiloodus@loodusajakiri.ee

Peatoimetaja **Toomas Kukk**
742 1143, toomas.kukk@loodusajakiri.ee

Toimetaja **Juhan Javois**
5661 0851, juhan.javois@loodusajakiri.ee

Toimetaja **Katre Palo**
(lapsehoolduspuhkusel)
521 8771, katre.palo@loodusajakiri.ee

Toimetaja **Piret Pappel**
piret.pappel@loodusajakiri.ee

Keeletoimetaja **Monika Salo**
monika.salo@loodusajakiri.ee

Küljendaja **Raul Kask**
raul@ww.ee

Väljaandja: MTÜ Loodusajakiri

Endla 3, Tallinn 10122, 610 4105
www.loodusajakiri.ee
www.facebook.com/eestiloodus

Tegevjuht, reklaam: **Riho Kinks**
508 6690, riho.kinks@loodusajakiri.ee

Turundusjuht: **Mariliis Kesküla**
501 0119, mariliis@loodusajakiri.ee

Tellimine: www.tellimine.ee/loodusajakirjad
617 7717, tellimine@expresspost.ee

Ajakiri ilmub
keskkonnainvesteeringute keskuse toetusel

KESKKONNAINVESTEERINGUTE
KESKUS

© MTÜ Loodusajakiri, Eesti Loodus®, 2020

Summaries of some articles can be found at
our web site www.eestiloodus.ee

Trükitoode
4041 0820

PEFC sertifitseeritud

Käesolev toode on pärit
säästvalt majandatud
metsast ja kontrollitud
allikatest

www.pefc.ee

Trükitud trükikojas Printall

